

Özel Eğitimde Psikolojik Danışma Ve Rehberlik

2

Özel Eğitimle İlgili Temel Kavramlar

Zedelenme

- Bireyin psikolojik, fizyolojik, anatomik özelliklerinde geçici ya da kalıcı türden bir kayıp, bir yapı yada işleyiş bozukluğu olması durumudur. Ör. görme sinirlerinin bir hastalık nedeniyle bozulması

Yetersizlik

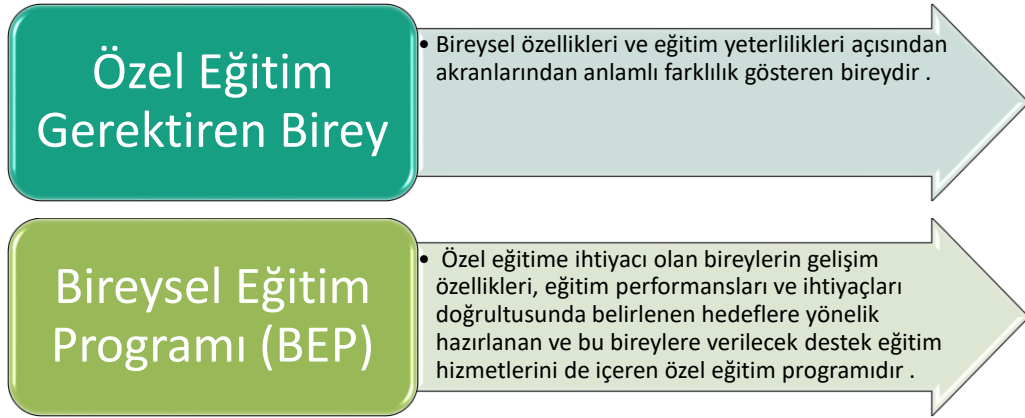
- bireyin işlevlerini yerine getirememesi durumudur.

Engel

- Birey yetersizlik yüzünden yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak oynaması gereken rolleri gereği gibi oynayamama durumunda kalmasına engel denir.

2

Özel Eğitimle İlgili Temel Kavramlar

Özel Eğitimle İlgili Temel Kavramlar

Kaynaştırma: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranlarıyla karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarında yapılan uygulamalardır .

Bireylerin özel eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile bu bireylerin özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim faaliyetleri” özel eğitim olarak adlandırılmaktadır

Özel Eğitime Muhtaç Olmanın Nedenleri

Doğum
Öncesi
Nedenler

Doğum Anı
Nedenler

Doğum
Sonrası
Nedenler

Özel Eğitimin Amacı

Özel eğitim
hizmetleri;

- özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerini; üst öğrenime, iş/ meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını,

Psikolojik danışma
ve rehberlik
hizmetleri;

- bireyin tüm yönleriyle en üst düzeyde gelişimi ve uyum sağlaması için gerekli seçimleri, yorumları, planları yapmasına ve kararlar almasına yarayacak bilgi ve becerileri kazanmasında ve aldığı kararları uygulamasında bireye profesyonel bir yardımcı amaçlar.

Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Tanılanması

SÜREÇ

Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Tanılanması

Eğitsel tanılama sürecindeyse aşağıdaki basamaklar dikkate alınmaktadır;

- Okul çalışanlarından alınan bilgiler: Yöneticilerin, öğretmenlerin, okul arkadaşlarının ve diğer çalışanların görüşlerini alma,
- Uygun testler uygulama: Zeka ve yetenek testleri, kişilik testleri ve başarı testleri gibi testler uygulama,
- Eğitsel hedeflerin tespiti öncesinde gelişimin gözlenmesi
- Okul dışı çevreden edinilen bilgiler,
- Yaşıtlarının görüşlerini alma,
- Disiplinler arası çalışma sonuçlarının bir araya getirilmesi: Tıp uzmanlarının, psikologların, özel eğitim uzmanlarının, öğretmen
- ve yöneticilerin, yakın çevrenin ve sosyal hizmet uzmanlarının ekip çalışması sonuçları.

9

ERKEN TANININ ÖNEMİ

Bireyin ve engelinin bir an önce kabul edilmesini olanaklı kılacağı,

Tıbbi tedavi ve rehabilitasyon çalışmalarının bireye ulaşmasını sağlayabileceği,

Eğitim hizmetlerinin bireye zamanında ve işlevsel olarak ulaşmasını sağlayacağı için önemlidir.

10

FARKINA VARMA SÜRECİ

Birey ağır derecede sorun yaşıyorsa çabuk fark edilebilir..

Birey hafif derecede sorun yaşıyorsa, düzenli hekim kontrolünde olsa bile yaşadığı bazı sorunlar fark edilmeyebilir.

Bireyin eğitim ve öğretim süreci ile doğru orantılı olan olgunlaşma evresinde açığa çıkabilir, bu durumda sorunlar tarama ölçekleri ve testlerle fark edilebilir. Ya da öğretmen gözlemleriyle de fark edilebilir.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE (36-72 AY) DÖNEMİNDE FARKINA VARMA

Tanısı konmuş ve okul öncesi eğitime devam etmiyor ise; Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitimi zorunludur. Bu eğitim özel eğitim okulları ile diğer okul öncesi eğitim kurumlarında verilir. Gelişim ve bireysel özellikleri dikkate alınarak, özel eğitim gerektiren çocukların okul öncesi eğitim süreleri uzatılabilir (573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK, Madde.7)

Özel eğitim gereksinimleri belirlenmiş, 37-72 ay arasındaki çocuklar için, kaynaştırma uygulamaları temeline dayalı olarak, destek eğitim planları çerçevesinde sürdürülür.

Tanısı konmamış ve çocuk okul öncesi eğitime devam ediyor ise;

- Bu durumda çocuğun öğretmeni tarafından özel eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi, kayda alınması, çocukla ilgili temel bilgiler toplanması, gereksinimlerinin normal sınıfta karşılanması için çalışmalar yapılmalı ve kaydettiği gelişmelerin izlenmesi ve incelenmesini gerektirir. Eğitsel değerlendirme için gerekli yönlendirmenin yapılmasının sağlanması gerekmektedir.

ZORUNLU EĞİTİM DÖNEMİNDE FARKINA VARMA

Tanılama süreci ; okulda görev yapan bir öğretmen, çocuğun ana-babası yada diğer bir uzmanın eldeki kanıtlara dayanarak çocuğun özel eğitim gereksinimleri olduğu yönünde belirtiler gösterdiğine ilişkin kaygılarını dile getirmesidir.

Bu dönemde öğrenci ile ilgili temel bilgilerin toplanması , bireyin özel eğitim gereksinimlerin belirlenmesi ve kayda alınması ve kaydettiği ilerlemelerin incelenmenin yapılabilmesi için sınıf öğretmeni, rehber öğretmen-psikolojik danışman, okul müdürü , öğrenci, anne ve baba işbirliği içinde çalışması gerekmektedir.

Bu çerçevede şu bilgiler toplanır:

Öğrencinin zayıf ve güçlü olduğu alanların Belirlenmesi

- Sınıf Öğretmeni öğrencinin sınıfa uyumunu sağlanması ve etkili bir müdahale programı sağlamak amacıyla öğrencinin akademik ve davranışsal boyutlarda güçlü ve ayrıntılı olarak gözlemleyerek öğrencinin güçlü ve zayıf olduğu alanları belirler.

Öğrencinin Ailesi Hakkında Bilgi :

- Sınıf öğretmen ve rehber öğretmen -psikolojik danışman öğretmen- öğrencinin sınıf içerisinde yaşadığı güçlüklerin ev ortamında da yaşayıp yaşamadığını , eğer yaşıyorsa ailenin çözüme ilişkin neler yaptığı çocuğun eğitiminin evde ne kadar desteklendiğini ilişkin bilgi toplar.

Öğrencinin Sağlık Problemleri:

Sınıf ve rehber öğretmen-psikolojik danışman çocuğun doğumundan başlayarak geçirdiği hastalıklar, travmalar ve bunlara yönelik alınan önlemler, süregelen hastalığının olup olmadığı , ilaç kullanıyorsa ilacı hangi saatlerde aldığı ve ilacın yan etkileri gibi konularda bilgi toplar.

Bu aşamada eldeki bilgilere dayanarak uygulama aşamasında öğrencinin ihtiyaçlarına yönelik aşağıdaki uygulamalarından biri seçilecektir.

- a)Çocuğun şimdiki eğitim düzenlemelerine devam etmesine ve hiçbir yardıma gereksinimi olmadığına ,
- b)Uygulanmakta olan programın farklılaştırılması yoluyla çocuğa özel yardım verilmesine(Öğretmene, anne-babaya, öğrenciye)
- c)Kaydettiği ilerlemelerin izlenmesine ve incelenmesine,
- Yapılan değerlendirme sonucunda, öğrencinin gereksinimleri karşılanmışsa uygulanan eğitim programına devam edilir.

Sağlanan her tür destek hizmetine karşın bireyin verilen eğitim hizmetlerinden yararlanamaması durumunda, yapılan tüm çalışmalar ve verilen destek hizmetleri raporlaştırılarak, varsa tıbbi tanı ile birlikte özel eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi (eğitsel tanılama) amacıyla birey, “Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu” na gönderilir.

Tanılama İlkeleri

a)Erkenlik ilkesi; tanılama mümkün olduğunca erken yaşta yapılır.

b)Bütünlük ilkesi; tanılama çok yönlü, bireyin tüm gelişim öyküsü değerlendirilerek yapılır.

c)Çeşitlilik ilkesi; tanılama sürecinde uygulanan tekniklerde, yöntemlerde, disiplinlerde çeşitlilik esastır.

d)Süreklilik ilkesi; tanılama süreci farklı disiplin alanlarındaki uzmanlarca sürekli değerlendirilir.

Tanılama İlkeleri

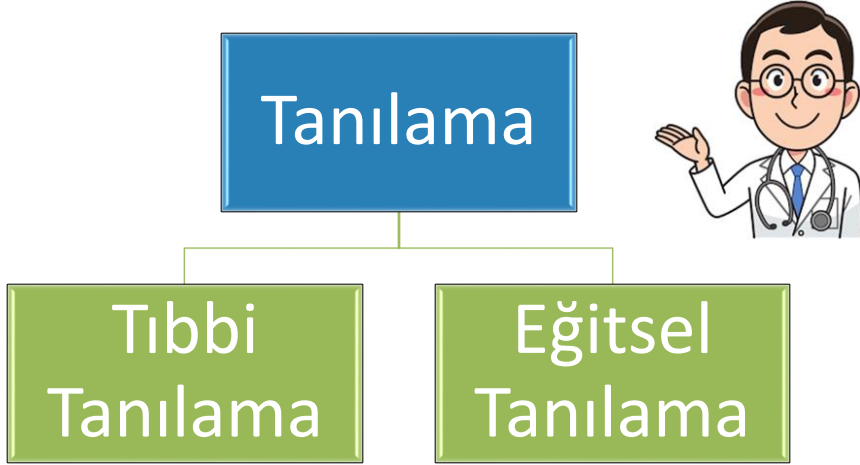
e)Yeterlilik ilkesi; tanılamada bireyin yeterli-yetersiz olduğu yönler birlikte değerlendirilir.

f)İş birliği ilkesi; tanılama sürecinde aile, okul ve uzmanlar iş birliği içinde çalışır.

g)İsteklilik ilkesi; tanılama sürecinin her aşamasında ailenin ve gerektiğinde bireyin görüşü alınarak katılımı sağlanır.

h)Gizlilik ilkesi; tanılama sürecinin her aşamasında birey ile ailenin görüş ve onayları alınmadan hiçbir açıklama yapılmaz. Elde edilen bilgi ve değerlendirme sonuçları eğitim ve yönlendirme amaçlı kullanılır

Özel eğitim gerektiren bireylerin tanılanması ve eğitim hizmetlerinin belirlenmesinde 2 tür modelden yararlanılmaktadır.

Tıbbi Tanılama

Tıbbi verilerin ve psikometrik ölçümlerin esas alındığı tanılama modelidir.

Bu tanılama modelinde, yetersizliğin olup olmadığı belirlenmekte, yetersizliğe neden olan zedelenmenin yeri, derecesi, zedelenmeye yol açan etmenler, süregelen olup olmadığı ya da ilerleyip ilerlemediği gibi özellikler tespit edilmektedir.

Tıbbi Tanılama

Tıbbi Tanılama

Eğitsel Tanılama Modeli

Eğitsel tanılama yetersizlikten etkilendiği tespit edilen bireyin, gelişim yada disiplin alanlarında yapabildiklerinin, yani yeterliliklerinin belirlenerek gereksinimlerinin ortaya çıkarılmasıdır.

Eğitim öğretime nereden başlanacağına,

Gelişim ve disiplin alanlarındaki performansın ortaya çıkarılmasına,

Nasıl ve nerede eğitim ortamı oluşturulacağına,

Hangi araçların kullanılabileceğine,

Bireyin ne tür bir eğitim programına alınması gerektiğine,

Bireyin eğitim gereksinimlerini en iyi şekilde karşılanabileceği ve akranlarıyla beraber olmasına en üst düzeyde olanak sağlayan (en az kısıtlayıcı ortam) ortamların belirlenmesine,

Alınabilecek eğitsel önemlere,

Bireyin yerleştirilebileceği kurumlar konusunda bizlere ışık tutmaktadır.

Bireyin eğitsel tanılaması rehberlik ve araştırma merkezinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır.

Bu tanılamada bireyin;

- a) Zihinsel, fiziksel, duygusal, sosyal gelişim öyküsü,
- b) Tıbbî ve psiko-sosyal değerlendirme raporu
- c) Bireysel yeterliliklerine dayalı gelişim özellikleri,
- d) Eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi,
- e) Eğitim performansı dikkate alınır.

EĞİTSEL TANILAMA VE DEĞERLENDİRMEDEKİ ADIMLAR

1. TARAMA BELİRLEME

- Öğrencinin gözlenmesi, öğretimsel değişikliklerin yapılması.
- Öğrencinin okul performansı ya da gelişimsel alandaki sorunlarına bağlı olarak potansiyel engel / yetersizlik durumuna sahip olup olmadığı değerlendirilir.

2. Yönlendirme

- Öğrencinin sorunlarını düzeltme çabalarından özel eğitim hizmetleri için uygun olup olmadığı sorusuna cevap verebilmek için daha fazla bilgiye gerek olduğuna karar verilir.
- Özel eğitime gereksiniminin değerlendirilmesi için RAM'a yönlendirilir. Başvuru da gereken işlemler belirlenir ayrıntılı bir rapor hazırlanır.
- Değerlendirmenin yapılabilmesi için velinin yazılı izni alınır.

3. UYGULAMA

- Özel eğitim Değerlendirme Kurulu üyeleri öğrenciyi test eder.
- Öğrencinin bireysel yeterliliklerine uygun formal ve informal değerlendirmeye ait araçlar kullanır.

4. SONUÇLARIN RAPOR EDİLMESİ

- Değerlendirme verileri yorumlanır, diğer ekip üyeleri ile paylaşılır öğrencinin güçlü ve zayıf yönleri anlaşılır yeni profile dökülür.

5. YERLEŐTİRME KARARI

Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun sunduğu yöneltme raporları doğrultusunda en az kısıtlayıcı eğitim ortamına yerleőtirme kararı alır.

6. BEP OLUŐTURULMASI

Bep Geliőtirme Birimi, öğrencinin öncelikli gereksinimlerini organize eder ve gelişimsel ilerlemenin bireysel eğitim planını oluşturur.

7. İZLEME ÇALIŐMALARI

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin izlenmesine yönelik faaliyetler; özel eğitim hizmetleri kurulu, rehberlik ve araştırma merkezleri, okullar, kurumlar ve ailenin iş birliğiyle yürütölür.

Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Özel Eğitim İçindeki Yeri

Özel eğitim alanı içerisinde rehberlik çok önemli bir hizmet alanıdır.

Çünkü özel eğitime muhtaç çocuklarda birer bireydir ve normal yaşam içinde onlarda kendini, çevresini tanıma ve uyum sağlama isteği içindedir.

Rehberlik hizmetleri sayesinde çocuklar yaşamlarında karşılaştıkları problemlerle daha kolay başa çıkabilmeyi öğrenebilmektedirler.

Teşekkürler

Dr. Öğr. Üyesi Esat ŞANLI

Rehberlik

Özel Eğitimde Psikolojik Danışma Ve
Rehberlik

Ünite 12